

Podpora dítěte s poruchou vývoje řeči a jazyka v prostředí mateřské školy

Veronika Včelíková

OBSAH PŘÍSPĚVKU



Podpora dítěte (s poruchou vývoje řeči a jazyka) v prostředí mateřské školy:

1. Neurovývojový základ vývoje řeči a jazyka

→ senzomotorický vývoj, psychomotorika, senzorická integrace

2. Učení a přirozená podpora vývoje řeči a jazyka

→ pohyb, hra, rytmus a každodenní činnosti jako přirozené učební situace

3. Komunikační vývoj dítěte a včasné rozpoznání obtíží

→ řeč, jazyk, pragmatika, vývojové poruchy, varovné signály, komunikační strategie

4. Kompetence pedagoga s PLP v systému podpory

→ pedagog s kurzem PLP

→ Zapojení odborného pracovníka

5. Systémová podpora dítěte s poruchou vývoje jazyka či řeči ve školství

HLAVNÍ MYŠLENKA PŘÍSPĚVKU

Podpora dítěte (s poruchou
vývoje řeči a jazyka) v prostředí
mateřské školy



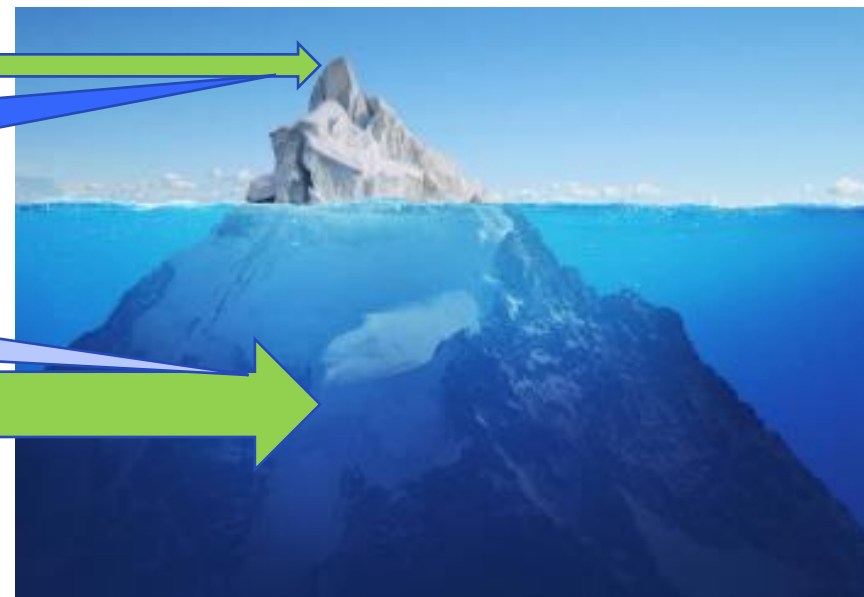
!!!ČASTO CÍLÍME POUZE NA „ŠPIČKU LEDOVCE“

Příspěvek akcentuje skutečnost, že **podpora dítěte (s narušeným vývojem řeči a jazyka v mateřské škole) není izolovanou logopedickou intervenční aktivitou, ale součástí každodenní pedagogické práce** - ve všech situacích dne, v interakci, ve hře, pohybu i organizaci vzdělávací nabídky.

ARTIKULACE je jen **špičkou**
ledovce (bohužel často cílíme
právě sem)

Jenže téměř vždy
potřebujeme **podpořit základ**

**Bez správných základů není
možné efektivně ovlivňovat
vyšší patra**



Podpora dítěte s poruchou vývoje řeči a jazyka v prostředí mateřské školy



Od neurovývojových základů k funkční pedagogické podpoře

PROČ NELZE CÍLIT POUZE NA „ŠPIČKU LEDOVCE,,

→ vývoj řeči a jazyka není izolovanou součástí vývoje, ale součástí komplexního systému dobře integrovaných oblastí.



Pokud chceme dobře porozumět dítěti s obtížemi v řeči a jazyce, potřebujeme nejprve rozumět tomu, jak se řeč a jazyk opírají o celkový neurovývoj dítěte.

HLAVNÍ MYŠLENKA PŘÍSPĚVKU

Podpora dítěte (s poruchou
vývoje řeči a jazyka) v prostředí
mateřské školy



Rozvoj řeči a jazyka je výsledkem vzájemného působení:

- neurovývojového zrání a senzorické integrace
- psychomotorického vývoje (somatopsychické a psychosomatické procesy)
- sociální zkušenosti/učení a interakce
- exekutivních a kognitivních funkcí 🧠
- rytmu, rytmicko-sekvenčního a motorického plánování → hudebně-pohybovými aktivitami 🎵
- pragmatického užívání jazyka 💬
- průběžného formování předpokladů budoucí školní připravenosti 📖

HLAVNÍ MYŠLENKA PŘÍSPĚVKU

Podpora dítěte (s poruchou
vývoje řeči a jazyka) v prostředí
mateřské školy



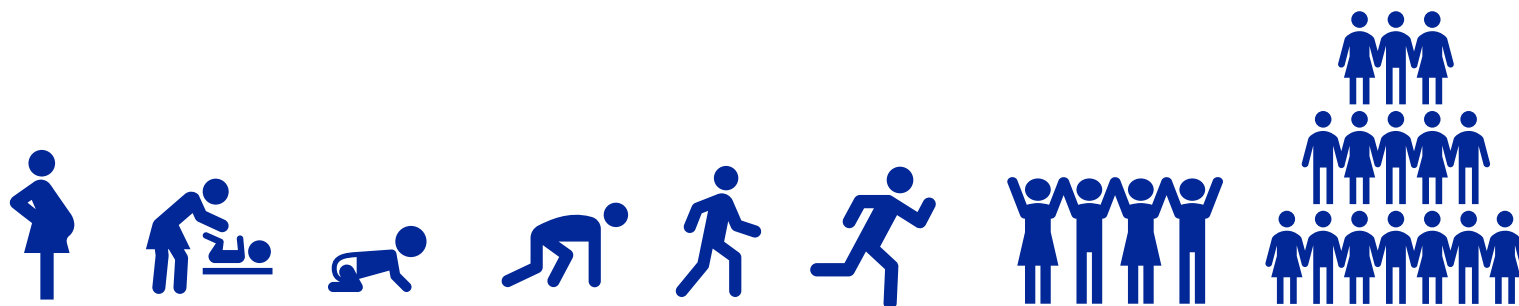
!!!Řeč/jazyk nevzniká izolovaně.



Je výsledkem koordinace neurovývojových,
senzorických, motorických, kognitivních i sociálních
procesů.



Proto při podpoře dítěte v mateřské škole nemůžeme
pracovat pouze s jazykem samotným nebo s řečí
samotnou.





Oblasti přirozeného vývoje

1. Neurovývojový základ řeči a jazyka

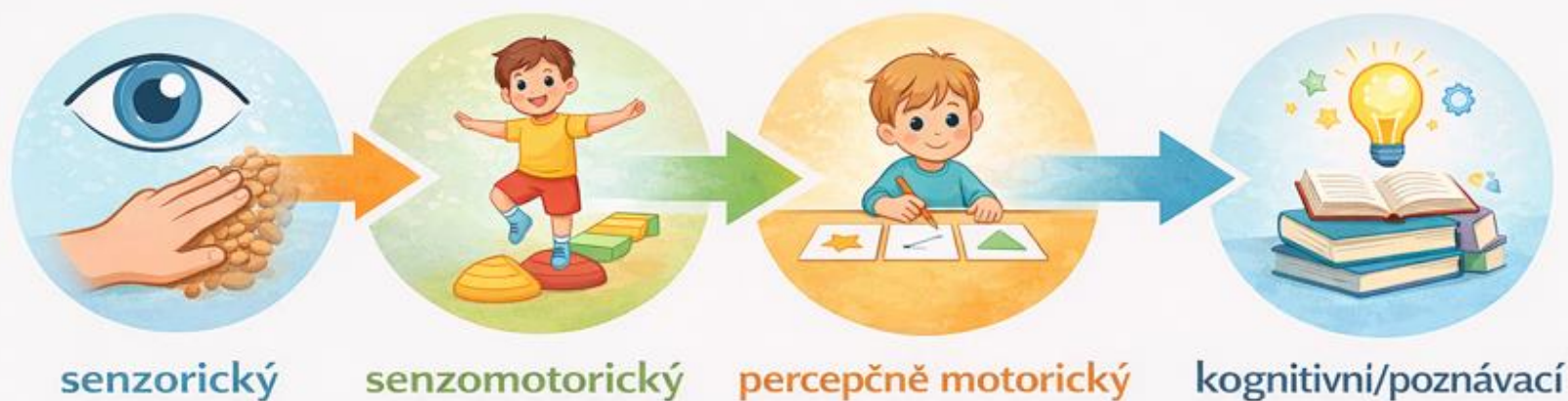
Veronika Včelíková

- Smyslové systémy
- Senzorická integrace
- Hypo/hyper senzitivita
- Neurovývoj a vývoj řeči
- Psychomotorický vývoj
- Senzomotorika v prostředí MŠ
- Pohyb jako nástroj vývoje

vývojová linie systémů (serialita):

CNS

→ senzorický → senzomotorický → percepčně motorický → kognitivní/poznávací



Senzorická integrace jako bazální předpoklad vývoje řeči a jazyka

SENZORICKÁ INTEGRACE představuje základní rovinu vývoje

1) nejprve dítě:

- přijímá podněty → organizuje je → integruje vestibulární, propioceptivní a taktilní informace

(vývojová linie systémů: senzorický → senzomotorický → percepčně motorický → kognitivní/poznávací)

2) teprve potom se stabilně rozvíjí:

- pozornost
- motorické plánování
- řečová koordinace
- sluchové zpracování

Dítě se neučí pouze sluchem a zrakem
→ Každá jazyková i motorická dovednost stojí **na kvalitním propojení všech smyslových systémů, především taktilního, vestibulárního a propioceptivního.**

👉 **senzorická integrace předchází funkčnímu jazykovému (i řečovému) výkonu**



Senzorická integrace jako bazální předpoklad vývoje řeči a jazyka

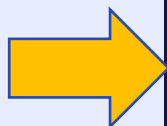
→ když smysly nepracují společně

Pokud smysly nepracují společně/souhrou

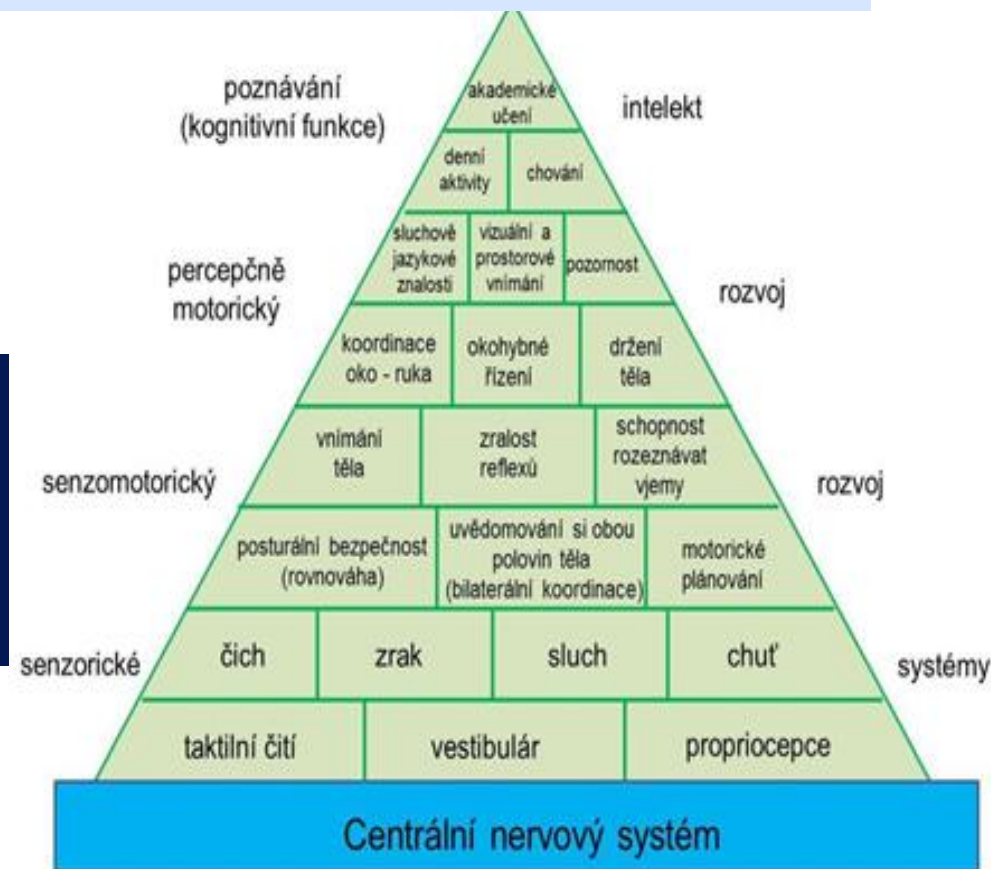
→ mohou se objevovat vývojové obtíže v chování, pohybu, regulaci i komunikaci

(nerovnoměrný vývoj) např.:

- Hyper/hyposenzitivita taktilního systému
- Hypo/hypersenzitivita vestibulárního systému
- oslabená propiocepce...



Tyto projevy často ovlivňují i **pozornost, řeč, emoční regulaci a sociální fungování dítěte.**



Pyramida učení (Williams & Shellenberger, 1996)

Proč senzorická integrace ovlivňuje řeč a jazyk

senzorika → pohyb → učení → jazyk/řeč

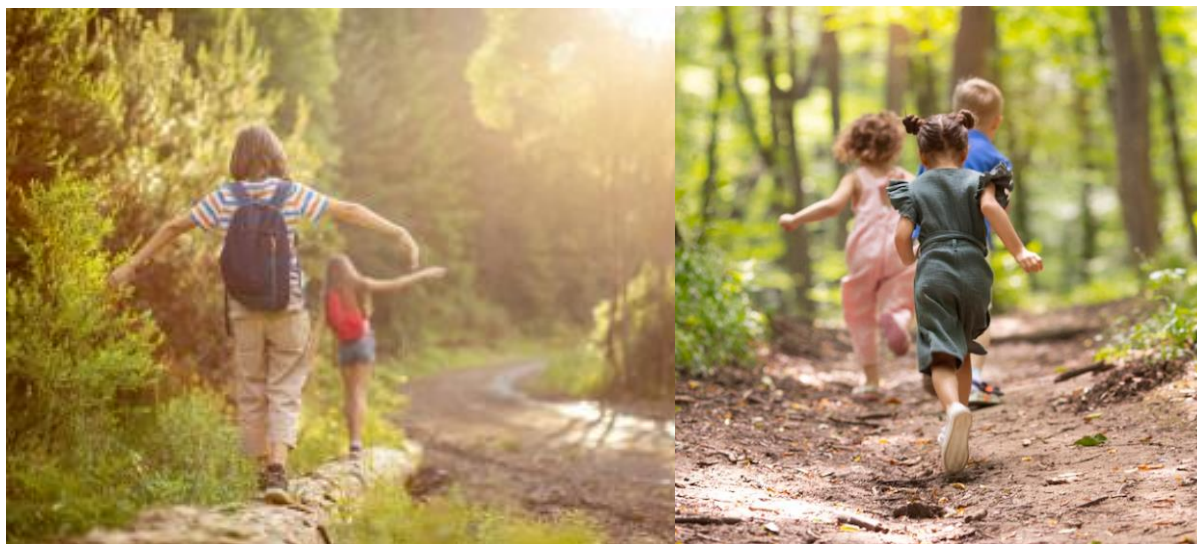
Protože ovlivňuje:

- stabilitu těla / stabilita postury
- dechovou oporu
- oromotoriku
- sluchové zpracování
- rytmus a temporalitu řeči
- schopnost regulovat pozornost při komunikaci

...

- Všímavý pedagog může zachytit ukazatele a včas odeslat k odborníkovi
- Stejně jako vhodnou formou podpořit vývoj/ integraci

Dítě potřebuje stabilní tělesnou organizaci, aby mohlo efektivně naslouchat, plánovat řeč, koordinovat artikulaci i zapojit se do dialogu.



Pohyb aktivuje nervový systém

psychomotorika = širší rámec vývoje
senzomotorika = konkrétní funkční propojení
smyslu a pohybu

POHYB AKTIVUJE, ZAPOJUJE A PROPOJUJE →

- Vestibulární systém
 - propriocepci
 - taktilní vnímání
-
- Velký význam má pravidelnost = rytmus má velký význam
(pravidelně se opakující, rytmická aktivita utváří
zkušenost = posiluje učení → vytváří a posiluje
spoje/synapse)

DŮLEŽITÉ

VČASNOST A PRAVIDELNOST!!!

Pravidelným (vhodným) cvičením (u všech) vzniká v mozku stále více nových spojení (synapsí) → zesílí CNS a podporuje se žádoucí stimulace. Mnoho pozdějších obtíží v řeči, jazyku, komunikaci, ale také ve čtení, psaní je způsobeno nedostatečným PM rozvojem, senzomotorickými obtížemi či přetrvávajícími primárními reflexy.



Psychomotorický vývoj jako základ učení a komunikace



→ velmi komplexní proces

Psychomotorický vývoj propojuje:

- tělesné zrání (HM, JM...)
- pohyb
- vnímání (smyslové)
- Emoce, sociální dovednosti
- Poznávání, kognitivní vývoj
- Vývoj oblasti orální, jazykové ...

👉 dítě se učí celým tělem

Psychomotorický vývoj ovlivňuje:

- stabilitu těla
- orientaci v prostoru
- koordinaci
- regulaci aktivity
- připravenost pro řeč a komunikaci

...

**Pohyb není oddělený od učení — pohyb je jeho přirozeným nosičem.
Dítě si skrze pohyb organizuje vlastní tělo, prostor i pozornost**

Senzomotorika jako most mezi vnímáním a učením

Senzomotorika propojuje:

- vnímání podnětu
- pohybovou odpověď
- organizaci těla
- plánování činnosti

Dítě se učí skrze:

- manipulaci
- změnu polohy
- koordinovaný pohyb
- zkušenost s prostorem



**Senzomotorika je místo, kde se neurovývoj stává pedagogickou realitou.
Dítě skrze pohyb organizuje tělo,
pozornost i budoucí komunikační výkon.**



Senzomotorika jako most mezi vnímáním a učním – aktivity v MŠ

Prakticky pro pedagogy MŠ →

Každá běžná/každodenní rutinní činnost může **Senzomotorické aktivity v MŠ:**

být senzomotorickou podporou (dobrá

informace také pro rodiče):

- oblékání
- úklid
- manipulace s materiálem
- práce v kruhu
- pohyb mezi centry aktivit
- Hygienické návyky
- Sebeobslužné činnosti všeho druhu...

- lezení
- překračování překážek
- přenášení předmětů
- hry na zemi
- navlékání
- stavění
- rytmizace pohybem
- ...



Senzomotorika jako most mezi vnímáním a učením – aktivity v MŠ

Každodenně realizované senzomotorické aktivity mají významný přesah do vývoje řeči:

- stabilita těla
- dechová opora
- koordinace
- sluchově-motorické propojení

Tyto činnosti dětem s obtížemi v řeči či jazyku často činí problémy



PODNĚT



POHYB



ZKUŠENOST



UČENÍ



2. Učení a přirozená podpora vývoje řeči a jazyka

Veronika Včelíková

- pyramida učení
 - rytmus
 - hudebně pohybové aktivity
- + význam každodenních činností v každá z uvedených oblastí

Přirozené strategie podpory v prostředí MŠ

Pohyb, hra, rytmus a každodenní činnosti představují přirozené učební situace

- **pohyb = neurovývojový nástroj**
- **hra = základní forma učení**
- **rytmus = organizace řeči a sekvence**
- **každodenní činnosti = realizace v přirozeném prostředí každodenně zaručují vyšší frekvenci opakování**

V prostředí mateřské školy je nejúčinnější podpora řeči i jazyka ukotvena v přirozených učebních situacích, které dítě aktivně prožívá



Pyramida učení a proč funguje právě v MŠ

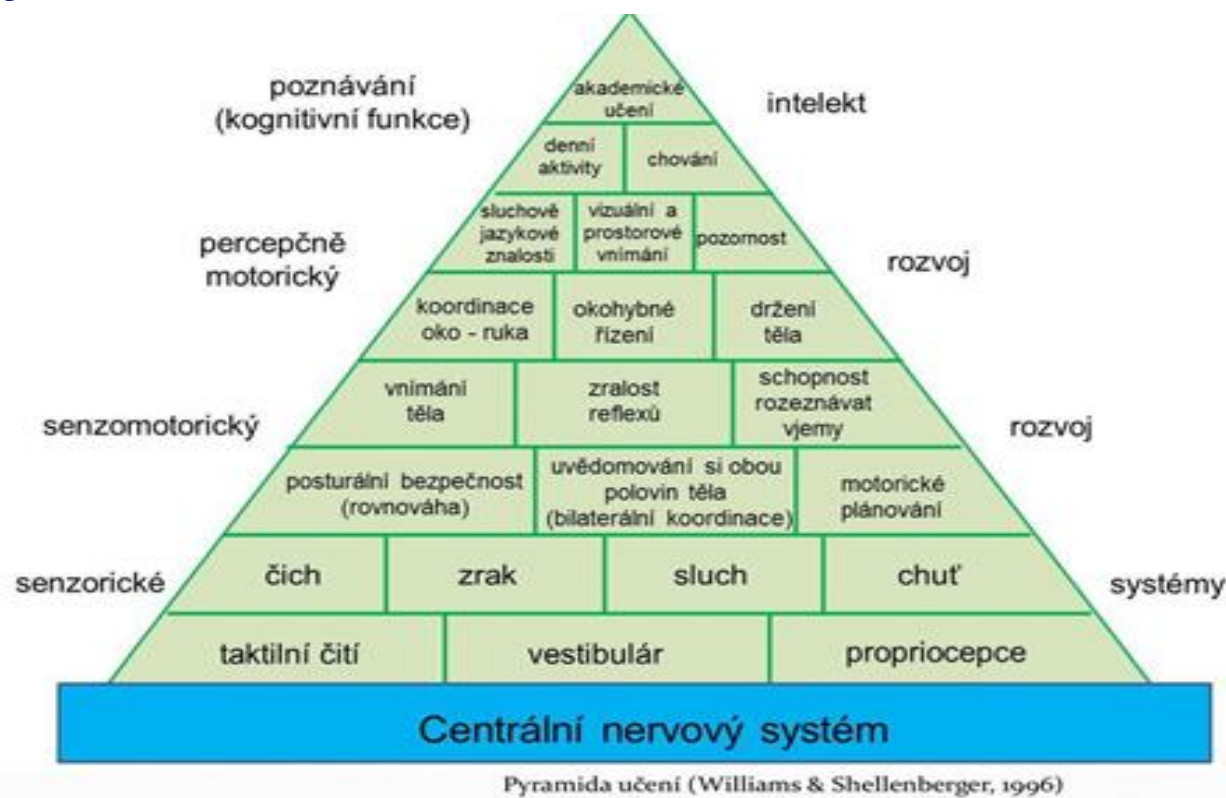
Dítě si nejlépe osvojuje přímou zkušeností, když samo:

- jedná
 - manipuluje
 - hraje si
 - pohybuje se
 - komunikuje
 - zažívá sociální interakci
- (i když jen přihlíží – pasivně – aktivně vnímá a sleduje → učí se)

Předškolní dítě se neučí především poslechem, ale aktivní zkušeností.



Proto je pohyb, hra a komunikace (interakce) tak silným nástrojem rozvoje řeči a jazyka.



Rytmus, hudebně-pohybové a rytmicko-sekvenční aktivity

Rytmus podporuje:

- časovou organizaci
- sluchové zpracování
- sekvenování /pravidelnost
- dechovou koordinaci
- fonologické uvědomování

pravidelně se opakující, rytmická aktivita utváří zkušenost = posiluje učení → vytváří a posiluje spoje/synapse

Rytmus pomáhá dítěti organizovat nejen pohyb, ale i řečovou strukturu a pozdější akademické dovednosti.

Rytmus a sekvenční uspořádání jsou důležitým předpokladem:

- pro organizaci pohybu
- pro sluchové zpracování
- pro členění řeči
- pro budoucí čtení a psaní



Přesah:

- budoucí čtení
- psaní
- matematické struktury

Přirozené učení v každodenních činnostech MŠ

KAŽDODENNÍ ČINNOSTI JAKO KLÍČOVÝ NÁSTROJ

Dítě se učí nejvíce:

- v pohybu
- ve hře
- v interakci
- v běžných situacích dne

👉 každodenní činnosti = hlavní prostor pro rozvoj řeči, Rozdíl není v aktivitě, ale v tom, jak ji pedagog využije. jazyka a učení

👉 Nejde o to dítě učit řeč odděleně, ale dát mu prostor řeč aktivně používat (jakkoliv).

Největší potenciál mají:

- sebeobsluha
- hra
- přesuny
- pobyt venku
- společná činnost

Pedagog může:

komentovat

zpomalit

dát prostor dítěti

zapojit dítě do komunikace

Příklad → místo „Obuj se.“ → „Co potřebuješ udělat jako první?“

Nejefektivnější podpora řeči v MŠ: není:

✗ **izolované cvičení**

ale:

- ✓ **kvalitní každodenní komunikace**
- ✓ **aktivní zapojení dítěte**
- ✓ **smysluplné situace**

Přirozené učení v každodenních činnostech MŠ

1. PYRAMIDA UČENÍ V PRAXI MŠ

Aktivní učení (nejefektivnější):

v běžném dni:

- dítě pomáhá s úklidem → pojmenovává, třídí
- dítě připravuje svačinu → komentuje činnost
- dítě vysvětluje pravidla hry
- dítě popisuje, co dělá

Pozn.: pokud dítě neverbalizuje → komentujeme za něj

Pedagog podporuje: „Řekni mi, co děláš“ „Jak to uděláme?“ „Co bude potom?“  dítě mluví, vysvětluje, organizuje

→ **Nejde o to dítě učit řeč odděleně, ale dát mu prostor řeč aktivně používat**

2. RYTMICKO-SEKVENČNÍ AKTIVITY V KAŽDODENNOSTI

Přirozené situace:

- oblékání → pořadí činností
- úklid → třídění, sekvence
- ranní režim → struktura dne
- přechody mezi aktivitami

Praktické aktivity:

tleskání podle jména
krokování slabik
„udělej stejně jako já“
opakování pohybové sekvence
 využívat **rituály a opakování**

→ **Rytmus a pořadí nevznikají jen v říkadlech, ale v každodenní organizaci dne**

3. HUDEBNĚ-POHYBOVÉ AKTIVITY

Přirozeně v MŠ:

- ranní kruh
- pohyb na hudbu
- říkadla
- přechodové rituály

Konkrétně:

říkadlo + pohyb
pohyb podle tempa
zastavení na signál
střídání role

Přínos:

propojení řeči a pohybu
regulace aktivity
sociální synchronizace

→ **Hudebně-pohybové aktivity propojují řeč, tělo a sociální zkušenost**

Vývoj řeči a jazyka jako součást neurovývojového zrání dítěte

Jazykový vývoj se opírá o několik vzájemně propojených rovin:

foneticko-fonologická rovina

(zvuková struktura řeči)

lexikálně-sémantická rovina

(slovní zásoba a význam)

morfologickosyntaktická rovina

(větná stavba a gramatika)

pragmatická rovina

(užití řeči v sociální situaci)

Neurovývojové souvislosti:

zrání sluchového vnímání

rytmicko-sekvenční organizace

serialita

pracovní paměť

propojení řeči a motoriky

Vývoj řeči není izolovaný proces — vyrůstá z celkového zrání CNS.

Když dítě ještě neumí dobře organizovat rytmus, sekvenci nebo pracovní paměť, velmi často to uvidíme i v jazykové oblasti.

3. Komunikační vývoj dítěte a včasné rozpoznání obtíží

Veronika Včelíková

- řeč, jazyk, pragmatická rovina
- vývojové poruchy řeči a jazyka
- varovné signály/včasné signály → kdy upozornět
- Komunikační strategie

Abychom mohli
dítě podpořit,
potřebujeme
rozumět tomu, jak
se jazyk, řeč,
komunikace vyvíjí
a kdy se začíná
odchylovat.

Vývojové milníky jazyka, řeči a komunikace



Komunikační kompetence dítěte zahrnuje

ÚVODEM → Abychom mohli dítě podpořit, potřebujeme rozumět tomu, jak se komunikace vyvíjí a kdy se začíná odchylovat.

Sledujeme následující oblasti:

ŘEČ (forma)

- výslovnost hlásek
- srozumitelnost projevu
- plynulost

JAZYK (obsah a struktura)

- slovní zásoba
- gramatika
- větná stavba

POROZUMĚNÍ

- reakce na instrukci
- porozumění významu
- pochopení situace

PRAGMATIKA (užívání řeči)

- komunikace s druhými
- střídání rolí
- přizpůsobení sdělení situaci

Komunikační vývoj není jen o výslovnosti, ale o schopnosti dítěte porozumět, vyjádřit se a fungovat v komunikaci

Nejde o izolovaný výkon, ale o funkční využití komunikace v běžném prostředí



Komunikační vývoj dítěte v předškolním věku

Základní oblasti:

- **řeč**
- **jazyk**
- **Pragmatika**
- **porozumění prostupuje všemi oblastmi**

Nejde o izolovaný výkon, ale o **funkční využití komunikace** v běžném prostředí.

Vývoj je individuální, sledujeme celkový komunikační profil dítěte.

Artikulace dle vývojových tabulek

3leté dítě

- Naváže oční kontakt
- tvoří jednoduché věty
- aktivně pojmenovává
- ptá se
- rozumí jednoduché instrukci
- vstupuje do krátkého dialogu
- Řeč fyziologicky neobratná s nepřesnou výslovností některých hlásek

4leté dítě

- Udrží po určitý čas oční kontakt
- rozvíjí větnou stavbu
- používá gramatické tvary s chybami, ale funkčně
- vypráví jednoduchý děj
- reaguje na partnera
- udrží kratší komunikační záměr
- lepší se srozumitelnost i obratnost

5–6leté dítě

- Naváže a udrží oční kontakt
- Vede dialog
- Převypráví krátký příběh
- souvisle sděluje zkušenost
- rozumí složitější instrukci
- diferencuje jazyk podle situace
- respektuje dialogická pravidla
- používá jazyk k řešení situace
- artikulace téměř dokončena (6), řeč srozumitelná

Když se vývoj odchyluje: vývojové poruchy řeči a jazyka → funkční oblasti oslabení

Vývoj může být oslaben v oblasti:

- porozumění
- slovní zásoby
- gramatiky
- fonologie
- pragmatiky

Funkční oblasti oslabení:

- obtíže v porozumění (VPJ)
- fonologické oslabení (VPJ, FP)
- artikulační obtíže (AP)
- pragmatické obtíže (VPJ, aj.)

(Vývojová porucha jazyka → neurovývojová porucha součástí širší jazykové poruchy)

Akcentace funkčního popisu oblastí → protože v pedagogickém prostředí není cílem logopedické klasifikace ani logopedické diagnostiky.

Aktuální oblasti obtíží ve vývoji komunikace

Obtíže v oblasti jazyka

- omezená slovní zásoba
- obtíže ve větách
- gramatická nejistota /dysgramatismy
- slabší porozumění

Obtíže ve zvukové rovině řeči

- nestabilní hlásková struktura slov
- obtíže ve sluchovém rozlišování
- fonologické záměny

Obtíže v pragmatické rovině komunikace

- obtížné vedení dialogu
- slabší komunikační pružnost
- omezené sociální využití jazyka

Komplexní komunikační oslabení

- více oblastí současně
- dopad do fungování dítěte v MŠ

Jak se komunikační obtíže mohou projevit v MŠ

Jak se komunikační obtíže mohou projevit v MŠ

JAZYK	FONOLOGIE	PRAGMATIKA	KOMPLEXNÍ PROFIL
- omezená slovní zásoba - kratší nebo gramaticky nestabilní věty - obtíže - slabší porozumění složitější instrukci	- nestabilní hlásková struktura slov - záměny hlásek - fonologické nepřesnosti - oslabené sluchové rozlišování	- obtížné střídání rolí - omezená reakce na partnera - obtížné navazování kontaktu - nižší komunikační pružnost	- více oslabených oblastí současně - dopad do běžné komunikace - zvýšená komunikační zátěž - obtíže ve skupinovém fungování

Pedagog sleduje funkční dopad v běžném prostředí.

Vývojové poruchy řeči a jazyka → význam pedagogického přístupu

DŮLEŽITÉ:

- V prostředí mateřské školy nepracujeme s diagnózou, ale s **funkčním obrazem** komunikačních obtíží dítěte
- **pedagogickém prostředí není cílem logopedická klasifikace ani logopedické diagnostiky**
- Ne každá odchylka znamená patologii, ale **dlouhodobá nerovnoměrnost vývoje vyžaduje pozornost** pedagoga / speciálního pedagoga / odborníka...
- Pedagog v mateřské škole nepotřebuje stanovovat diagnózu, **ale musí rozpoznat, kdy se vývoj dítěte odchyluje od očekávaného komunikačního profilu**
 - **Včasnost podchycení obtíží** → včasné odeslání k odborníkovi a správně nastavené strategie spolupráce v MŠ jsou zásadní pro prognózu vývoje

Vývojová jazyková porucha (DLD) a co z ní pedagog skutečně vidí v MŠ“

= přetrvávající obtíže ve vývoji jazyka, které ovlivňují porozumění a vyjadřování dítěte

Pedagog v MŠ může pozorovat:

V oblasti porozumění

dítě nerozumí složitější instrukci
potřebuje opakování
obtížně zachycuje význam sdělení

V oblasti vyjadřování

omezená slovní zásoba
krátké nebo gramaticky nestabilní věty
obtížné vyprávění

Obtíže ve vybavování pojmů / v pojmenování věcí (opis)

oblasti komunikace

dítě obtížně formuluje potřebu
nereaguje pružně v dialogu
obtížně se zapojuje do skupinové komunikace

Oslabení paměti

- Oslabená krátkodobá paměť (AVP)

V běžném fungování

rychleji se unaví při jazykové zátěži
vyhýbá se mluvení
reaguje frustrací

DLD se může týkat:

porozumění
vyjadřování
obou oblastí současně

situace:

„*Přines pastelky, posad' se a počkej.*“

Dítě s DLD:

- splní jen část
- sleduje ostatní
- reaguje opožděně

VPJ nemusí být nápadná v krátkém kontaktu — výrazněji se projeví v nárocích běžného dne.

Dítě často nepůsobí, že nemluví, ale že v komunikaci nestačí nárokům situace

Pedagog nevidí diagnózu, ale funkční dopad jazykové obtíže v běžném prostředí třídy

Včasné varovné signály v prostředí MŠ

Pedagog zpozorní, pokud dítě:

- má omezenou potřebu komunikovat
- nerozumí běžným instrukcím
- vyjadřuje se velmi jednoduše / nesrozumitelně
- obtížně navazuje kontakt s dětmi
- neudrží pozornost v komunikaci
- řeč je výrazně méně srozumitelná
- dítě nerozumí běžným instrukcím
- omezená slovní zásoba
- větná stavba neodpovídá věku
- obtížně navazuje kontakt
- obtíže v komunikaci s vrstevníky
- nízká komunikační iniciativa
- dítě obecně málo komunikuje
- neudrží komunikační záměr
- ...

Sledujeme také:

frustraci v komunikaci
vyhýbání se řeči

Neverbální projevy
pragmatické obtíže
sluchové zpracování
pozornost

reakci na změnu situace

nápadné rozdíly oproti vrstevníkům



Důležitý není jeden projev, ale jejich kombinace a přetrvávání. ➡ nejde o jednotlivý projev, ale o soubor a přetrvávání obtíží

Pedagog často jako první vidí, že dítě v běžném fungování naráží na komunikační limity

Kdy situaci řešit

Situaci je třeba řešit, pokud obtíže

přetrvávají v čase

- **bez přirozeného vývojového posunu** i přes běžnou pedagogickou podporu
- **vývoj je nerovnoměrný** → nepřiměřený vývojový profil
- **výrazný rozdíl mezi oblastmi**
- **zasahují více oblastí současně** → více oslabených oblastí současně (řeč / jazyk / porozumění / sociální komunikace...)

ovlivňují fungování dítěte v MŠ

ve skupině
při instrukci
ve hře
v sociálním kontaktu

jestliže obtíže ovlivňují fungování dítěte

- ve hře
- ve skupině
- v běžném režimu (nejen v MŠ)

vyvolávají frustraci dítěte

dítě se komunikaci vyhýbá
reaguje afektem
ustupuje z interakce

Nečekáme, až dítě 'z toho vyroste', ale reagujeme včas a citlivě

Důležité 👉 včasná reakce = klíčová pro další vývoj

Jak řešit...?

Jak postupovat

- 1. sdílení pozorování s rodiči**
- 2. doporučení odborného vyšetření**
- 3. spolupráce s odborníky**

pozorování



sdílení s rodiči



doporučení
odborníka



spolupráce v MŠ

Přetrvávající obtíže patří do kompetence odborné péče.

Odborník: školský logoped v SPC (ŠPZ), SPC / PPP

dle charakteru obtíží

popř. logopedická ambulance (dle regionální dostupnosti)

Pedagog / PLP / AP:

podporují dítě v běžném prostředí

nenahrazují logopedickou diagnostiku ani terapii!!!

PLP ani pedagogická podpora nenahrazují logopedickou intervenci.

Včasné předání dítěte odborníkovi je součástí kvalitní pedagogické podpory.

Pedagog iniciuje včasné zachycení obtíží, nikoli jejich odborné řešení.

Pokud obtíže přetrvávají, pedagog dítě dále nerozvíjí sám, ale stává se článkem včasného nasměrování k odborné péči.

Nečekáme, až dítě 'z toho vyroste', ale reagujeme včas a citlivě

Důležité:

 **včasné podchycení = klíčové pro další vývoj**

Přetrvávající obtíže patří do kompetence odborné péče.

Efektivní komunikační strategie pedagoga MŠ

Podpůrná komunikace pedagoga:

- krátké a srozumitelné věty (jen o úroveň výš než dítě) → krokovat instrukce
- pomalejší tempo řeči
- dostatek času na odpověď
- vizuální opora (možnost využít také gesto, pomocný AZ...) → pomáhá struktura
- modelace správného vzoru (je důležité ukázat jak...)
- dávat otázky rozvíjející ne uzavřené (opět individuální možnosti)

Důležité:

- neopravovat mechanicky
- rozvíjet odpověď
- navazovat na zájem dítěte

Praktický příklad → dítě: „*Já byl park.*“ → pedagog:  „*Ano, Ty jsi byl v parku.*“

Modelujeme správný jazykový vzor (ale i vzor percepčně motorický – artikulační) bez přímého tlaku na výkon

4. Kompetence pedagoga s PLP v systému podpory

Veronika Včelíková

→ pedagog MŠ, PLP, logopedický asistent

Kompetence pedagogického pracovníka s kurzem primární logopedické prevence (PLP)

Pedagogický pracovník s kurzem PLP v MŠ (primární logopedická prevence)

Role v prostředí mateřské školy:

podporuje **přirozený rozvoj řečových, jazykových a komunikačních schopností dítěte**

zařazuje aktivity podporující rovnoměrný psychomotorický vývoj

využívá běžné pedagogické situace k rozvoji komunikace sleduje vývoj dítěte v každodenním fungování

podporuje **rovnoměrný psychomotorický vývoj dítěte** sleduje komunikační vývoj **a včas zachycuje odchylky**

V případě potřeby směřuje rodiče na odborné vyšetření • při přetrvávajících obtížích →

→ doporučení rodičům k odbornému vyšetření

Působí pouze přirozenou pedagogickou cestou v rámci celkového psychomotorického rozvoje dítěte.

Typické aktivity v prostředí MŠ

- **rytmicko-pohybové hry** → chůze a tleskání do rytmu říkadla
- **Ryticko-sekvenční činnosti** →
- **rozvoj fonematického uvědomování** → tleskání slabik ve jménech dětí
- **práce se slovní zásobou** → tematické třídění slov („Co patří do lesa?“)
- **jazykové hry a říkadla** → doplňování rýmů a vět
- **dechové a hlasové hry** → foukání papírku, prodloužený výdech
- **podpora dialogu a vyprávění** → práce s obrázkovou posloupností
- **grafomotorické a motorické aktivity** → kreslení velkých tvarů ve vzduchu
- artikulační obratnost v přirozených hrách
- narativní hry
- sociálně-komunikační situace

Kompetence pedagogického pracovníka s kurzem primární logopedické prevence (PLP)

Realizuje podpůrné preventivní postupy, nikoli odbornou intervenci

Pracuje:

- ✓ přirozeně
- ✓ skupinově
- ✓ v každodenních situacích

Klíčová systémová role PLP

- včas zachytit dítě s přetrvávajícími obtížemi
- rozpoznat odchylky od očekávaného vývoje
- doporučit rodičům odborné vyšetření

PLP = pedagogická prevence, přirozená podpora a včasné nasměrování dítěte k odborné péči.

Důležité:

- ✗ neprovádí logopedickou intervenci
- ✗ nevede terapii
- ✗ nenastavuje individuální reedukaci

Není kompetencí PLP

- ✗ logopedická diagnostika
- ✗ logopedická intervence
- ✗ individuální reedukace řeči

Důležité vymezení kompetencí

- ✗ neprovádí logopedickou diagnostiku
- ✗ nerealizuje logopedickou intervenci
- ✗ nenahrazuje odbornou péči

Kurz PLP neopravňuje k logopedické intervenci.

Pedagogický pracovník s kurzem PLP v praxi MŠ

Podpora řečových a jazykových schopností aktivita:

„Co zmizelo?“

Na stole jsou 4 předměty, dítě pojmenuje, jeden se schová, dítě popisuje změnu.

- slovní zásoba
- větná formulace
- jazykové vybavování

Rozvoj fonematického uvědomování aktivita:

Tleskání slabik jmen dětí

Ka-mi-la

To-máš

- sluchová analýza
- rytmus řeči
- příprava na čtení

Rytmicko-pohybové aktivity aktivita:

Chůze do rytmu říkadla

„Kolo, kolo mlýnský...“

- koordinace
- rytmus
- sekvence

Podpora dechové a hlasové oblasti aktivita:

Foukání peříčka / papírku

- dechová opora
- regulace výdechu
- hlasová stabilita

Jemná motorika a grafomotorika aktivita:

Modelování hadů + pojmenování délky, tvaru

- ruka
- koordinace
- jazyk současně

Podpora pragmatiky a komunikace aktivita:

Komunikační kruh: „Dnes chci říct...“

Každé dítě krátce sděluje, ostatní reagují.

- střídání rolí
- komunikační záměr
- naslouchání

Aktivita není logopedické cvičení → je součástí přirozeného pedagogického dne.

Rozhodující není množství aktivit, ale jejich každodenní přirozené začlenění do života třídy

5. Systémová podpora dítěte s poruchou vývoje jazyka či řeči ve školství

Veronika Včelíková

Podpora dítěte v rámci RVP PV

Aktuální RVP PV zdůrazňuje:

rozvoj komunikačních kompetencí dítěte
podporu sociálního učení
individuální vzdělávací potřeby dítěte
přirozené začlenění podpory do běžného dne

Podpora řeči, jazyka, pragmatiky a komunikace je ukotvena ve všech klíčových kompetencích:

- **Dítě a jeho psychika:** Rozvoj psychických schopností a osobní identity.
- **Jazyk a řeč:** Získávání a rozvoj jazykových dovedností a komunikativních schopností.
- **Poznávací procesy:** Získávání a rozvoj poznávacích dovedností.
- **Dítě a ten druhý:** Rozvoj komunikativních dovedností a schopností.
- **Komunikace:** Rozvoj komunikativních dovedností a schopností.

• **Sociální interakce:** Rozvoj sociálních dovedností a schopností.

• **Dítě a společnost:** Rozvoj sociálních dovedností a schopností v kontextu společnosti.

Důraz aktuálního RVP PV:

individualizace
participace dítěte
funkční komunikace

→ řeč a komunikace nejsou izolovaná oblast
→ prostupují celým vzděláváním

Podpora řeči v MŠ není samostatná disciplína, ale součást každodenního vzdělávacího procesu.

Rozvoj komunikace není samostatná disciplína — prostupuje celým kurikulem

System podpory dítěte v prostředí mateřské školy

Podpora začíná v běžné pedagogické práci:

1. pedagog MŠ
2. pedagog s PLP
3. školní podpůrné mechanismy
4. odborná návaznost při přetrvávajících obtížích

Pokud obtíže přetrvávají:

- spolupráce s rodinou
- doporučení odborného vyšetření
- návaznost na školské poradenské zařízení

dítě



pedagogická
podpora



cílená prevence



Speciální pedagog
MŠ/ZŠ



školský logoped
(SPC)



systémová
spolupráce

Školský logoped (SPC) nepřebírá dítě od pedagoga, ale pomáhá nastavovat podmínky, aby dítě mohlo ve vzdělávání uspět.“

Pedagogická podpora předchází odborné intervenci, ale nenahrazuje ji.

Včasná, přirozená a kompetenčně správně vedená podpora v MŠ významně ovlivňuje další vzdělávací trajektorii dítěte.

Absolvent akreditovaného kurzu Primární logopedická prevence

Působnost: MŠ a 1. st. ZŠ

Vzdělání: kvalifikační předpoklady učitelů MŠ a 1. st. ZŠ + akreditovaný kurz v rozsahu 60 hodin

Nemá v logopedické intervenci žádné kompetence

absolvent
kurzu primární
logopedické
prevence

LOGOPEDICKÝ
ASISTENT

LOGOPEDICKÝ ASISTENT

Působnost: MŠ – 1.st.ZŠ

Vzdělání: Bc. studium v oboru logopedie

SPECIÁLNÍ
PEDAGOG
(zaměření na
vady řeči)

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Působnost: třídy/školy dle §16 odst.9 nebo školní poradenské pracoviště v běžné ZŠ

Vzdělání - VŠ v oboru logopedie (5 leté)

Kompetence - z diagnostických činností realizuje depistáž, dále se podílí na terapii, stimulaci, reedukaci pod vedením ŠPZ/SPC

ŠKOLSKÝ LOGOPED

Působnost v ŠPZ (SPC logopedického typu), možnost uplatnění ve školním poradenském pracovišti (školy)

Vzdělání: Mgr. SZZ logo a surdo (5 leté) + KVALIFIKAČNÍ studium (3 leté)

Kompetence – logopedická intervence v celé šíři (dle místa působnosti) = diagnostika, terapie, poradenství i metodická podpora školám, žákům i zákonným zástupcům

ŠKOLSKÝ
LOGOPED

KRAJSKÝ
KOORDINÁTOR
LOGOPEDICKÉ
PÉČE ČR

**ORGANIZAČNÍ SCHÉMA
SYSTÉMOVÉHO
ZAJIŠŤOVÁNÍ KOMPLEXNÍ
LOGOPEDICKÉ PÉČE A
INTERVENCE VE ŠKOLSTVÍ**

DĚKUJI A KRÁSNÝ DEN PŘEJI

Veronika Včelíková